

Politikusaink pongyolában

Ki ne olvasott volna vezető politikusokat többé-kevésbé szelíd humorral, esetleg gúnnal bemutató rövid írásokat, karcolatokat, tollrajzokat? E szép-prózai műfaj klasszikus mintái Mikszáth Kálmán országgyűlési karcolatai. Mi most Hentaller Lajos tollrajzaiból válogattunk, három ismert székelyföldi személyiségre vonatkozó részletet adva közre. (A szöveget a könnyebb olvashatóság kedvéért gondoztuk, javítottuk.)

A szerző, Hentaller Lajos (Jászberény, 1852 – Bp., 1912) maga is politikus és publicista volt. 1881-től függetlenségi párti programmal országgyűlési képviselőként tevékenykedett. 1877-től különböző lapok (*Egyetértés*, *Függetlenség*, *Magyar Újság*, *Budapesti Újság*) szerkesztőségében dolgozott. Írásai tükrözik politikai álláspontját.

Szerzőnk *Politikusaink pongyolában* című kötetéről Mikszáth Kálmánt hagyjuk véleményt mondani, ki a következőket írta *A betű gyűlölete* című tárcájában: „De a legragaszkodóbb Hentaller Lajos, aki majd minden nap ott ül a folyosón, de ő nem a halottakat lesi (mivelhogy szélsőbaloldali ember nemigen szokott meghalni), hanem lesi a párbajokat. Neki az a szenvedélye.

Csakhogy a párbajok nagyon meggyérültek. Elszegényedtek az emberek. S a szegény ember jobban vigyáz a vérére.

Hentaller unalmában addig okoskodott, miképpen lehetne párbajokat előidézni, hogy végre is kitalálta a módját.

Az emberek nem akarnak egymással összeveszni, hát hadd vesszenek össze övele, s fogta magát a tél derekán, megírt egy könyvet a képviselőkről. Erős, borsos könyv ez – tele sós igazsággal és kesernyész pesszimizmussal.”

Bartha Miklós

Csak másodvirágzásakor tűnt fel!

Képviselő volt már a hetvenes évek elején, de fiatal, tapasztalatlan. Csak próbálgatta, milyen is tulajdonképpen a politikai élet. Amidőn másodszor képviselővé választották, akkor azután testtel-lélekkel arra adta magát.

Nem csuda!

Az alatt a tíz év alatt, míg távol volt az aktív politika terétől, tehetségét csak erősödni érezte, s ez bizalmat öntött bele, nemcsak maga, de politikai jövője iránt is. Meg vagyok győződve, hogy a pár évi magány, a visszavonultság segítette kifejlődni Bartha Miklós lelkének tulajdonait.

És jött közbe egy esemény, mely lehangolt, elszomorított valamennyiünket, s mely valóban nagyon furcsa világot vet alkotmányos viszonyaink-

ra. Bartha Miklóst szerkesztőségében két tiszt összevagdalta. Igaz, hogy a szerkesztőségben a tisztek jöveletekor három egyén volt, de csak egy férfi maradt, Miklósunk, ez az ércefejú székely, kinek csak a koponyáján tizenegy vágást konstataáltak a doktorok. A testén összesen harminckilencet.

Örültek akkor sokan, hogy Bartha Miklós most már becsületesen meghalt, s nem alkalmatlankodik többé senkinek.

Csalatkoztak! Alkalmatlankodik bizony még most is, mert megélt. Alkalmatlankodik argumentumokkal, szóval és írással, alkalmatlankodik a kormánynak és nemzetiségnek.

A Házban ritkán beszél, de ha beszél, hatásosan.

Alakja magas, szőke, vállas, hangja szomorú, de kellemes, elég mély ba-

riton. Azon kevés hidegvérű – talán mert sok vért vesztett – emberek közé tartozik, ki képes hangját és hevét mindig modulálni. Még ha leghevesebben vitatkozik is, azt hiszik, Bartha Miklós csak kedélyesen beszélget.

Okvetlen nagyra viszi, mert az az elve, hogy egy uncia természetes ész többet ér, mint egy kiló meg nem emésztett tudomány.

Orbán Balázs

Az alkotmányos éra kezdetén Erdélyben alig volt népszerűbb ember Orbán Balásznál.

Kalandos külföldi utat tett. Gyalog utazta be Egyiptomot két vándorlegény társaságában. Londonban mint óráslégeny kézimunkájával kereste élelmét.

Ragaszkodása az imádott Székelyföldre, melyet nagy művében töviről hegyére leírt, nem csoda, ha hamar népszerűvé tették. Igaz, hogy sok tekintetben járult ehhez az is, hogy Orbán Balázs kiváló szép férfi volt, s így kegyence a nőknek. Egy választás alkalmával, amidőn még minden székely szavazott, volt abban a kerületben, melyben Balázs úr fellépett, vagy tizennégyezer választó. Három napig folyt a szavazás, míg végre Balázs megkapta az abszolút többséget.

Nosza! Hamar lovas legényeket küldöztek szét, hogy a távolabbi községekben lakó választók ne fáradjanak be hasztalan.

Az egyik lovas legény valami háromórai vágatás után egy zászlóalj székelyre akadt:

– Hova mennek kendtek?

– Megyünk leszavazni a székely bárróra! – kiált oda a vezető lófő.

– Ne menjenek már kendtek, forduljanak vissza. Orbán Balázs úr már meg van választva.

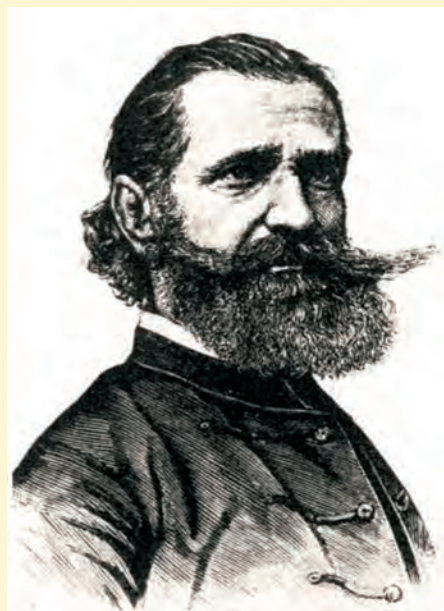
Bartha Miklós (Rugonfalva, 1848 – Bp., 1905). Függetlenségi párti politikus, publicista. 1872-től vármegyei aljegyző Udvarhely vármegyében, 1873-tól kisebb megszakításokkal haláláig függetlenségi párti országgyűlési képviselő. 1880-ban elindította Kolozsvárt az *Ellenzék* című napilapot. 1880 őszén egy hírlapi cikke miatt két katonatiszt szobájában rátámadt és összevagdalta. 1893-ban ő indította meg a mozgalmat az EMKE (Erdélyrészi Magyar Közművelődési Egyesület) megalapítására. 1901-ben lemondott az Ugron-pártban viselt elnöki tisztről, kilépett a pártból. 1904 novemberében belépett a Függetlenségi és 48-as pártba. 1898-ban a Petőfi Társaság a tagjává választotta. Munkáiból: *Hangulatok* (1898), *Kazár földön* (1901), *A feleség* (1902), *Összegyűjtött munkái* (I–VII., 1908–13).

– Nem lehessék tenni! – szólt vissza az öreg lófő –, mert az asszony nép azt mondá otthon, hogy nem csókol meg együnetet se, aki a báró úrra le nem szavaz. Nekünk hát muszáj szavazni.

Ilyen kortesei voltak valamikor Orbán bárónak. Azaz pardon! Nem báró bizony ő. Mert írásban jelentette ki, hogy ő soha világ életében a bárói címet használni nem fogja, mert ősei nem a csatatéren szereztek, hanem mint gárdisták.

Mint politikus szabadgondolkodású, szókimondó, metsző ítéletű. Valóságos durva kéz, mely nem ért a politikai sebek ápolásához.

Mint magánember takarékos, és ezért sokszor élcelődéseknek van kitéve. De nem azért takarékos, mintha élére akarná verni a bankót, vagy gyönyörködni a felhalmozott kincsekben, hanem jótékony és tudományos célokra áldoz.

Bárány Orbán Balázs (Lengyelfalva, 1830 – Bp., 1890). 1847-ben, majd 1849-ben közel-keleti útra indult. 1849-ben 150 főnyi csoportot gyűjtött Konstantinápolyban a magyar hadsereg számára. Emigrációba kényszerült, 1859-ben tért haza. 1871-től országgyűlési képviselő függetlenségi programmal. Közel-keleti beszámolóit után készült székelyföldi munkájában jelentős történeti, régészeti és néprajzi anyagot tárt fel. Munkáiból: *A Székelyföld leírása történelmi, régészeti, természetrajzi s néprajzi szempontból* (I–VI., 1868–73), *Torda város és környéke* (1889).

Ugron Gábor (Szombatfalva, 1847 – Bp., 1911). Az 1870-es francia–porosz háború idején belépett Garibaldi légiójába. A kommün idején Párizsban tartózkodott. Hazatért, 1872-ben országgyűlési képviselővé választották Tiszapárti programmal. 1874-ben a balközéppárt programhú töredékéhez tartozott. A Függetlenségi Párt egyik alapítója lett. Kiváló szónok. 1896–99 között nem tagja a képviselőháznak. A Széll-kormány idején is ellenzéki politikát folytatott. Élete utolsó esztendeiben Tisza István és a Fejérváry-kormány tevékenysége ellen lépett fel.

Ugron Gábor

Őseit egész Zandirhámig viszi fel. Az erdélyiek „fejedelem”-nek nevezik.

Szép magas, daliás termetű férfi, szénfekete hajjal és szakállal. Villogó szemeiből s nyílt, megnyerő arcáról nagy elszántság tükrözik le. Azt, hogy merész, bátor ember, bebizonyította már nem egy esetben. Nemcsak két évvel ezelőtt Cegléd piacán, midőn társai elmaradtak tőle, s ő mégis előre hajtotta a felizgatott s elvakított tömegben, hanem már régebb időben is.

Nagyon fiatal ember volt még Ugron Gábor a porosz–francia hádjárat idejében; dacára ifjú korának, ott harcolt Garibaldi seregében. Rosszul nem viselhette magát, mert mint egy alkalommal Baross ellen polemizálva kijelentette, a tiszti rangot nem az osztrák katonai iskolában, hanem a harctéren nyerte el. Ha jól tudom, a dijoni ütközetben kapott vitézségi érdemrendet is, melyet azonban még senkinek sem mutogatott.

A vosgesi hadsereg szétverése után okkal-móddal bejutott Párizsba.

Ott már akkor felütötte fejét az anarchia. A kommün volt az úr. A felbőszült nép minden előkészület nélkül rohant neki a zsarnokság díszoszlopának, a Vendome szobornak, s minden előkészület s hosszadalmas tanácskozás nélkül le akarta rombolni.

Ugron felugrott két citoyen vállára s egy hatalmas beszédet rögtönzött, melyet azzal végzett, hogy kár ledönteni a Vendome szobrot. Hadd álljon! De alakítsák át olyan formán, hogy ne legyen reá felírva: „Itt tilos etc. etc.”

Ez alkalommal tehát ő mentette meg a Vendome szobrot, melyet Courbet festő később mégiscsak ledöntött.

Három esztendeig pazuált otthon, Erdélyben. A fúzió mámorát is elbukatta. Ez a három év hasznára volt. Tanult, olvasott sokat ez idő alatt.

Úgy ment haza, mint kezdő, újonc politikus, s úgy jött vissza, mint a függetlenségi párt egyik legerősebb támasza.

Ha beszél, fél fejjel látszik magasabbnak. Szónoklata egész sajtószérű,

elütő a nálunk szokásos, egyhangú, elcsépelet s újra felfrissített beszédektől. Megérezni rajta, hogy gondosan tanulmányozta a nagy francia forradalom férfiak szónoklatait.

Stíljé félig komoly, félig humoros és groteszk; kifejezései merészebbek s maróbbak, mint aminőhöz a kormánypárt szokva van. Néha szilaj és merész egész a kíméletlenségig, de mindig éles megfigyeléssel s meglepő logikával beszél. Hogy a politikát nem sportszerűleg űzi, az látszik abból, hogy kész a végletekre. Hisz ő volt a lelke annak a tervnek, hogy az orosz–török háború alatt le kell az oroszok háta mögött rombolni a Prut hidját.

Nem rajta múlt, hogy terve meghíúsult. Menekülnie kellett, s a kormány ekkor köröztette.

Amidőn kegyelmet kapott s külföldről visszatért, nem hunyászodott meg, nem fáradt bele a küzdelembe, lelke most is oly szilárd és megtörhetetlen, mint a pengéje annak a kardnak, melyet ősei, a székely grófok oldalukon viseltek.

Egy baja van csak!

Hogy nemcsak politikus, hanem egyúttal gazda is. Ha Ugron Gábor főhadiszállását áttenné Budapestre, hej, de sok fejfájást csinálna Tisza Kálmánnak!

Az életrajzi adatokat bővebben lásd: *Magyar Életrajzi Lexikon. 1000–1990*. Javított, átdolgozott kiadás. Főszerkesztő: Kenyeres Ágnes (<http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/index.html>).

Sánta Csaba és kisplasztikái. Fotó: Căbuz Andrea

Lakatos László. Fotó: Căbuz Andrea

Éltes Barna. Fotó: Căbuz Andrea

Ütő Gusztáv munka közben. Fotó: Kovács Árpád

pulzus
székelyudvarhelyi művésztelep
tabără de creație Odorheiu Secuiesc art camp
2012.07.16.-26.

Ütő Gusztáv
Sánta Csaba
Ingeborg Chabert
Lakatos László
Éltes Barna
Căbuz Andrea
Bejpe Irina
Majos Barna
Kuli Borbála
Căbuz Annamária

Szervezők:
László Csizmadia
Ház Rezió Múzeum

Támogatók:
Magyar Művész Társaság
KÖVÉBÁZ
dtp
G-CAFÉ

www.pulzusartcamp.blogspot.com

Pulzus.
Székelyudvarhelyi
művésztelep.
Lásd cikkünket
a 2. oldalon.